

foto Gamma

Tudi v nogometu zmaga moč

Pravkar iztekajoči se mundial v Španiji ni prvo veliko tekmovanje, ki je opozorilo, da nekdanji svetli amaterski ideali v športu umirajo. Dvanajsto svetovno nogometno prvenstvo pa je gotovo vrhunec te igralne popačenosti. Šport – in nogomet še zlasti – za športnike že desetletja ni več samo zabava, temveč vsestranski pritisk, ki mu kljubujejo samo zaradi fantastičnih plačil. Pristnega veselja in želje po igri je pri športnikih le še toliko, kolikor je potrebno, da je spektakel popolnejši in na stop uspešnejši. Ena najosnovnejših človeških potreb – igra – je postala funkcija športne komercialne in uspeha v športu, ki dobiva daleč širše razsežnosti.

Prodor nogometnega profesionalizma je omogočil svet, katerega sveta resnica je, da je »denar sveta vladar«. Z njo so povezani najrazličnejši prestiži. Mundial je bil mesec dni prizorišče, na katerem so se obračale milijarde dolarjev, na katerih so zmage ZRN, Francije, Italije in Poljske dobivale tudi zunajšportna obeležja. V obeh nekaterih so bile te zmage celo simbol moči in vrednosti dežel v mednarodnem prostoru. Takšna vloga športa – nogomet ima spričlo izredne popularnosti in komercialnosti v njem prav posebno in najvišje mesto – je v zadnjih letih povzročila celo prestrukturiranje same igre. Mundial je že pred finalom pokazal, da moč prevladuje nad vrhunskimi idejami. Tako kot tudi sicer najbolj pogosto v življenju. Ta trend razvoja nogometne igre je bil sicer opazen že desetletje ali celo več, toda nikoli se ni pokazal v tako izraziti pojavnosti. Tudi na zadnjih prvenstvih (od leta 1966 naprej) je v nogometu na najvišji ravni zmagovala sila, toda njena premoč nad »idejo« ni bila še nikdar tako prepričljiva kot prav tokrat.

Štiri evropska moštva na prvih štirih mestih na svetu, to je ta razplet, ki najbolj zgovorno potrjuje premoč »moči«. Nogometna Evropa je seveda simbol »sile« in Južna Amerika (zlasti Brazilija) »ideje«. Izid je znan: 4:0 za evropsko šolo. Ta bipolarnost

nogometnih svetov pa se seveda ne pojavlja v najbolj čisti obliki. Francija je, na primer, še nekaj let nazaj veljala za povprečno nogometno deželo, v kateri je ideja prevladovala nad močjo. Toda v iskanju pragmatičnih rešitev in tekmovalno ustreznih spodbud so Francozi v nogometu zelo odstopili od svojega »šarma« in svoji igri vtisnili močan pečat moči. In to jim je prineslo celo zanje nepričakovan uspeh in povratek na položaje, ki so jih predhodniki Tresorja, Janviona, Giressa, Platinija in drugih sodobnikov leta 1958 zasedali Koppa, Piantoni, Fontaine, Duis in soigralci. To je bilo v času zmagovalnega Brazilcev (Francozi so bili za Brazilci in Švedi tedaj na SP na Švedskem tretji), ko je njihov »esprit« v igri imel težo in ga je bilo rezultatsko mogoče materializirati. Toda časi so se spremenili, »trikolori« so morali bistveno spremeniti igralno usmeritev, da so lahko spet prišli k svetovnemu vrhu. Zgledovali so se pri sosedih, ki od nekdanj niso imeli pravega posluha za njihov »duh« – Zahodnih Nemcev, Nizozemcev, Belgijcev... Da pa polarizacija »moč« – »ideja« ni kristalno čista, v francoski ekipi dokazujejo Platini, Rocheteau, Six in morda še kdo, ki so obdržali zavidljivo raven nogometne »ideje«. Primerov za to navidezno nedoslednost je še nekaj. Če vzamemo pri obeh finalistih, ki bosta jutri igrala za zlati pokal Julesa Rimeta: Breitner in Stielike sta prava misleca v vodilnem moštvu po »moči«, ekipi ZRN, ali pa Antognoni in Rossi pri prav tako »močnih« Italijanih. So pa tudi obratni primeri, kot so brazilski atleti Luizinho, Eder in Oscar v vodilnem moštvu kar zadeva »ideje«. Toda to so v bistvu samo izjeme, ki potrjujejo pravilo ali pa je prisotnost neznatnega dela elementov nasprotnega pola samo formula za večji uspeh.

Ni sporno, da tako Južnoameričani kot Evropejci povzemajo vrline druge od drugih. Tako si lahko tudi razlagamo vse številnejša prijateljska srečanja na obeh nogometno najboljših celinah. Namen teh srečanj ni več samo spoznavanje nasprotnika pred najpomembnejšimi tekmovanji, kot so sve-

točna prvenstva, temveč tudi povzemanje koristnih in učinkovitih različic nasprotnikov. A prav tako ni sporno, da osrednja pola še obstajata in da je eden izmed njih doživel fantastično zmagovalno, drugi pa popoln polom. Štiri evropska moštva na vrhu in štiri južnoameriška (Brazilija in Argentina sta se poslovlili v drugem krogu, Čile in Peru pa sta bila prava »outsiderja« v predtekmovalju – voutu. Premoč Evrope nad Južno Ameriko je bila opazna že po prvem krogu, kajti bilo je jasno, da je za Južnoameričane 1:3 (1 južnoameriško in 3 evropska moštva v polfinalu) najugodnejši možen izid, kajti Argentinci so se po spodrsrlaju v prvem krogu znašli v skupini z Brazilci, pot naprej pa je bila seveda odprta samo boljšemu med njima. Toda ni prišlo do pričakovanega razmerja, ki bi bilo za tekme naše celine še sprejemljivo. Senzacionalnih 4:0 so z zmago nad Brazilci povzročili naši sosedje Italijani.

Na »prvenstvu presenečenj« je bil to izid, ki je zasenčil celo poraz dvakratnih svetovnih prvakov in tokratnih favoritov Zahodnih Nemcev z Alžirci v prvem krogu prvenstva. Zmaga »azzurrov« je pomenila zadnji in dokončni udarec »ideji«. Celotno nogometno dušo naše celine so bile s simpatijami na strani Brazilcev, toda – kot smo tudi sicer v življenju z najboljšimi idejami nemočni proti brutalnosti sile – to ni pomagalo. Brazilci in njihovi navijači, ki so verjeli, da je s Santano in igalskimi »biseri« kot so Zico, Socrates, Junior, Toninho, Cerezo in drugi, prišel čas za dokončni zlom nogometne Evrope, so se še enkrat ušli. Z bolečino v srcu objokujejo enega najhujših udarcev, toliko težjega, ker so pred prvenstvom gojili velike upe in jim je celo razplet od tragedije z Italijani zanesljivo napovedoval uresničitev šampionskih ambicij. Brazilcem ostaja tolažba, da so ostali prepričljivi prvi v svetu nogometnih idej ter da »ideja« nekaj velja tudi v primerjanju z »močjo« (navsezadnje so Brazilci premagali najmočnejše atlete – igralce iz SZ).

In kako bodo reagirali Brazilci? Kljub »idejno-

sti« brazilskega nogometa se južnoameriški navijači – sodeč po reakcijah in napadih na selektorja Santano in igralce – ne zadovoljujejo zgolj s tem, da so ostali tam, kjer so bili (v bistvu pa še nižje, kajti v Argentini so bili sicer drugo južnoameriško moštvo, a po rangi tretji). Njihove duše, ki sovražijo »nogometno atletiko«, hočejo popoln primat.

Z zmago nad »silo«. Sodeč po nezadovoljstvu brazilске javnosti nad neuspehom na mundialu v Španiji, je pričakovati, da bodo Brazilci v bližnji prihodnosti še bolj povzeli evropski slog. Na žalost tudi evropskih nogometnih sladokuscev, ki so bili z Brazilci na 12. svetovnem prvenstvu zadovoljni tudi v taki vlogi. A kaj, ko je boj za prestiž v svetovni eliti tako konsekventen, da je logično pričakovati celo preobrazbo sicer skoraj dovršene brazilске šole. Seveda v smeri »moči«. Tako vsaj za časa našega življenja ne bomo doživeli, da bi bili Brazilci taki atleti kot so najboljši Evropejci. In obratno. Da bi bili Evropejci tako ustvarjalni v igri, kot so Brazilci.

Nastopi nogometašev iz neuvrščenih držav iz Afrike (Alžirije, Kamerun), Azije (Kuvajt) in Srednje Amerike (Honduras) so bili odmevnejši kot kdajkoli v zgodovini prvenstev. A tudi njihovi uspešni nastopi (čeprav se ni nihče uvrstil v drugi krog) potrjujejo kakovostno polarizacijo k polu »moči«. Ta moštva so dobila veliko pohval za podvige, kakršen je bil na primer zmaga Alžirije nad ZRN. Pozornost so vzbujala predvsem zaradi tega, ker so na dosedanjih prvenstvih igrala drugorazredno vlogo. Bolj uspešni so bili predvsem zaradi tega, ker so bili po telesni pripravljenosti na ravni Evropejcev, po idejah pa so bili veliko skromnejši. Zaradi tega uspehi teh moštev, ki smo jih sicer spremljali s simpatijami, niso imeli pravega mika. Veliko vprašanje zanje je, kam jih lahko pripelje nadaljnje vztrajanje pri elementu »moči«, kajti očitno je, da si igralске ustvarjalnosti še ne bodo tako kmalu pridobili.

To je bil prvi »mundial« brez sijaja zvezdnikov. Ni bilo tako izstopajočih igralcev, kot so bili

nekdanj Pele, Charlton, Crujff, Beckenbauer, Kempes in še nekateri. Toda v Španijo so prišli igralci, ki naj bi jih mundial ustoličil kot svetovne zvezdnike: Maradona, Zico, Rummenigge, Platini, Keegan... Njihovo virtuoznost so »ubili« igralci moči, kot so Gentile, Tardelli, oba Försterja, Passarella, Camacho... Moč je onemogočila največje virtuozne. V smislu negativnih učinkov idealov je to morda dobro, toda za nogomet je pomembno predvsem to, da niso prišli do besede tisti, ki bi lahko pokazali največ. Prefinjeni ljubitelji nogometa so lahko samo razočarani, spet zaradi tega, ker je imela odločilno vlogo moč. Njeno orožje je bila kolektivna sila, toda pri onemogočanju nasprotnika so največjo pozornost le posvetili najboljšim. In zato ni velikih imen »Španije 82«. Sta le najboljši moštvi trenutno na svetu, Italija in ZR Nemčija, ki je v četrtak zvečer v najbolj dramatičnem polfinalu došle slavlila z močjo proti razigranim Francozom.

In kako v takšnih razmerjih »moči« in »ideje« oceniti nastop Jugoslovanov? Neuspeh Miljančeve ekipe je dejstvo. Tako kot vsi drugi, ki so imeli premalo poudarjen element moči (vključno z Brazilci), so doživeli polom. Sušić, Petrović, Zajec, Šljivo in tovariši so imeli potencialno dovolj idej (ni naključje, da Jugoslovane vsi še najbolj primerjajo z Brazilci), toda premalo moči, da bi bili lahko uspešni. A tudi po vtisu (izjema je del tekme s Španijo) so bili naši blekli, predvsem zaradi tega, ker sta jih onemogočila »močnejša« tekmeča Severna Irka in Honduras. Z malo agresivnejšo in bolj angažirano igro, v kateri bo moč Šurjaka, Zlatka Vujovića, Stojkovića, Gudlja in drugih prišla bolj do veljave, bi bili Jugoslovanski nogometaši nedvomno uspešnejši. V perspektivi bo Jugoslovanom v boju za boljše rezultate morda celo lažje kot Brazilcem, kajti pri nas sta vendarle v skoraj enakovredni meri prisotna oba sloga – tisti z močjo in tisti z idejami. Miljančeva poglavita napaka je bržčas ta, da se je preveč priklonil nogometni »ideji«, ki je na 12. svetovnem prvenstvu doživela enega najhujših polomov.

Franci Božič

Sedem tolstih let je pustilo gradbenikom le spomine, na nič pa jih ni pripravilo

Tema tedna: Omejitve naložb in gradbeništvo

Janez Stanovnik

Konflikti med sistemom in nacionalno suverenostjo

Mednarodni gospodarski sistem

Poštni predal 29

14

Dragiša Bošković

George Shultz

Portret tedna

Božidar Pahor

Supersili nevarno jezdit na tigru

START ali SALT v Ženevi

Sergej Kraigher

Gospodarska stabilizacija zahteva odločno preobrazbo družbe

Stabilizacijske naloge

Miloš Čorović

János Kádár: Skica za portret z zgodovinskim ozadjem

Madžarska uspešnica

16

17

Danilo Slivnik

Konec sveta ali le vladavine sivine?

Sovjetska moda, mladi in Zahod

18

Tomislav Krčmar

Jedrskе elektrarne ne izdelujejo orožja

Pogovor s Hansom Blixom

19

Stanka Godnič

Od zlate Vesne do Kriznega obdobja

Slovenci v puljski areni

Jug Grizelj

Zakaj je obstala tovarna denarja?

Od sobote do sobote

Samo Resnik

Od raziskovanja... do naseljevanja?

Vesolje kakaj?

20

Mojca Vizjak-Pavšič

Spomini na srečanja z Albertom Einsteinom

Pogovor z Nathanom Rosenom

Milan Maver

O problemu kave, ki ni problem kave

Zapisnikarjeva kronika

21

Igor Križanovskij, Mile Pavlin

Naivnega začetnika pot v partizane

V ogledalu časa

22

Anketa

Eden ključnih ukrepov za trajnejše premagovanje

sedanjih težav je hitrejša povečevanje izvoza

23

V svojem dejanskem funkcioniranju pa je transnacionalni sistem prišel v konflikt z osnovno zgodovinsko in organsko resničnostjo nacionalnih enot – neodvisnih dežel ali nacionalnih gospodarstev. Ta konflikt

